

**МИРОШНИЧЕНКО П.В.**

*кандидат філологічних наук, доцент,  
доцент кафедри журналістики  
Запорізький національний університет,  
м. Запоріжжя, Україна*

### **ЖУРНАЛІСТИКА РІШЕНЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЗАПОРІЗЬКИЙ ДОСВІД**

Журналістику рішень як особливий формат медійної практики останніх десятиліть часто пов'язують із таким явищем, як конструктивна журналістика, а їх разом із журналістикою миру – поняттям, що в українському медійному та медіазнавчому полі сприймається вкрай неоднозначно в умовах великої війни. Зазвичай більше чи менше неприйняття цього терміна пов'язане з хибною асоціацією, буцімто журналістика миру – це про умиротворення потерпілої сторони, а не агресора/ки; досягнення миру будь-якою ціною; пошук і обстоювання компромісу без справедливого розв'язання конфлікту. Власне, противники терміна та й самого явища «журналістика миру» в Україні здебільшого переконані, що в контексті російсько-української війни слід говорити, якщо не про «журналістику війни», то принаймні про «журналістику перемоги». Про це, зокрема, зазначали деякі учасники дискусії під час Міжнародної науково-практичної конференції «Журналістика миру під час війни: потенціал і можливості», яка відбулася торік у грудні на факультеті журналістики Запорізького національного університету [1].

Засновник «мирних студій» і, власне, автор терміна «журналістика миру» норвезький соціолог Йоган Галтунг вкладав у це поняття проактивну медійну діяльність, спрямовану на досягнення позитивних змін у суспільстві. Її роль, на його думку, «виявляти дію і протидію за і проти миру та робити їхню діалектику видимою, висвітлювати те, що може стати потенційним розв'язанням конфлікту» [2, с. 321]. Про суттєві відмінності між журналістикою війни і миру свого часу писали Дж. Лінч та А. Мак-Голдрік [3]. На їхню думку, журналістика війни завжди використовує пропаганду, натомість журналістика миру спирається на правду, прагне подавати погляди на конфлікт різних, залучених у нього сторін, а замість дегуманізації ворога та розповіді про воєнні/ конфліктні події з позиції переможця/ переможеного – пильніше поглянути на підрунтя конфлікту, запропонувати альтернативний насиллю варіант його розв'язання.

Суспільний запит на журналістику рішень/ конструктивну журналістику зріс в епоху постправди, що відзначається зростанням попиту на популізм, демагогію, дезінформацію, суб'єктивні емоційні судження й упереджені оцінки. На думку Ю. Годлера, автора теорії «журналістики постпостправди», традиційні ролі та функції журналістів слід переглянути, адже за умов панування популізму і дезінформації журналісти в пошуках правди керуються не так професійними стандартами та нормами і приписами етики, як власним світоглядом, смаками й установками. Відповідно, особливу увагу треба присвятити таким, зокрема, ключовим ролям журналістів в усталенні та підтримці суспільних цінностей, критичному висвітленні діяльності можновладців, формуванні зрілої громадської думки та порядку денному, в захисті демократії [4].

Незважаючи на багато спільного між журналістикою рішень і конструктивною журналістикою, є низка відмінностей, які визначають сутність цих підходів/ форматів до проблем/ подій/ явищ і способів їхнього відображення. Якщо матеріали конструктивної журналістики мають на меті «створити для аудиторії чесну, точну та контекстуальну картину світу без акцентів на негативі» [5], то журналістика рішень насамперед подає реальні та дієві варіанти розв'язання актуальних соціальних проблем, ретельно добираючи й розповідаючи історії.

Укладачі практичного посібника для журналістів «Як писати про відновлення України в жанрі журналістики рішень» особливу увагу звертають на неабиякий потенціал цього жанру/ формату для тем/ питань/

проблем відбудови, які порушуються українськими медіа все частіше на третьому році великої війни: «Для створення матеріалів про відновлення особливо прикладним є жанр журналістики рішень (ЖР), який зародився в Америці та поступово набуває популярності в Україні. Для ЖР властиво не просто досліджувати проблему, але і пропонувати її розв'язання, покроково розбираючи рішення і пояснюючи, чому воно працює та як його повторити. Опанувавши цей жанр, журналісти можуть створювати матеріали, які сприятимуть швидшому відновленню України» [6, с. 5].

К. Сіриньок-Долгарьова й А. Бож'єва, проаналізувавши контент у форматі журналістики рішень видання «Рубрика», визначили провідні його (формату) характеристики: соціальна відповідальність, мобілізація громадськості до дії, опрацювання тем волонтерства, благодійності, екоініціатив, стартапів, підприємництва. Визначальними світоглядними принципами журналістики рішень є людиноцентризм, проактивність і орієнтація на реальні дієві підходи до розв'язання соціальних проблем [7].

Власне, після повномасштабного російського вторгнення в медійному полі Запоріжжя з'явився ресурс «Відбудова. Запоріжжя». Це, як зазначено на його сайті, «незалежне медіа про відбудову Запоріжжя та області. Завдяки своєму журналістському професіоналізму та об'єктивності, це видання створює якісний та різноманітний контент, який відображає різні аспекти відбудови – від інфраструктурних проєктів до емоційних історій жителів. «Відбудова Запоріжжя» відіграє важливу роль у відтворенні образу міста та стимулюванні громадської участі у процесах відродження» [8]. Місія цієї медійної ініціативи – висвітлювати інфраструктурну, економічну та ментальну відбудову Запоріжжя та області: із залученням громади та мотивуючи до змін [8]. Варто зауважити, що «Відбудова. Запоріжжя» належить до якісних медіа, рекомендованих Інститутом масової інформації та «Детектором медіа». У їхньому проєкті «Мапа рекомендованих медіа» беруть участь тільки якісні регіональні журналістські ініціативи, які поширюють власний контент і дотримуються професійних стандартів.

«Відбудова. Запоріжжя» пропонує матеріали в кількох рубриках: «Новини», «Ексклюзив», «Відбудова. Запоріжжя», «Бізнес», «Шлях додому», «Відбудова. Життя», «Колонки» (тут подано авторські матеріали лідерів думок, громадських активістів про все, дотичне до тематичного спрямування ресурсу). Переважна більшість текстів «Відбудови» – це

короткі жанри (новини, репортажі, інформаційні інтерв'ю). Однак і в них автори дотримуються базових принципів журналістики рішень – подавати історії про реальні способи розв'язання найрізноманітніших соціальних проблем, акцентуючи на спроможності конкретних людей/ груп/ спільнот. Людиноцентризм – це одна з ключових засад журналістики рішень. Вона яскраво проявляється у нарисових матеріалах «Відбудови. Запоріжжя». Так, у тексті «Документальне кіно як компас у складні часи: як кіноклуб у запорізькій гімназії формує свідоме покоління» [9] його авторка, Ольга Бабчук, звертає увагу на розвиток і вплив ініціативи однієї небайдужої вчительки з розвитку критичного мислення, протидії дезінформації, виховання поваги до прав і свобод людини в учнів за допомогою спільних переглядів і обговорень документальних фільмів. Історія ґрунтується не тільки на розмові з героїнею матеріалу, а й на відгуках і враженнях про кіноклуб самих школярів. Важливо, що ця частина нарису аж ніяк не є шаблонною чи штучною. Авторці вдалося передати щирість реакцій і висловлювань глядачок гімназійного кіноклубу. І вже це дає відчуття, що перед нами не звичайна, здебільшого спрофанована відвертою рекламністю так звана «історія успіху», а нарис про ініціативну людину, яка виховує майбутніх вільних і свідомих громадян держави у нестандартний і самим школярам цікавий спосіб.

### Список використаних джерел

1. Потенціал і можливості журналістики миру під час війни: на факультеті журналістики підбили підсумки Міжнародної конференції. URL: [https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view\\_details&news\\_id=64212&lang=ukr](https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=64212&lang=ukr).
2. Galtung J. Peace Journalism and Reporting on the United States. *The Brown journal of world affairs*. 2015. №22(1). P. 321–333.
3. Lynch J., McGoldrick, A. *Peace Journalism: Conflict & Peacebuilding*. Hawthorn Press. 2005. 265 p.
4. Godler Y. Post-Post-Truth: An Adaptationist Theory of Journalistic Verism. *Communication Theory*. 2020. 30. P. 169–187. URL: <https://doi.org/10.1093/ct/qtz031>.
5. Lough K., McIntyre K. A systematic review of constructive and solutions journalism research. *Journalism*. 2023. № 24(5). P. 1069–1088. URL: <https://doi.org/10.1177/14648849211044559>.
6. Матичак Т., Марциновський А. Як писати про відновлення України в жанрі журналістики рішень. Практичний посібник для журналістів. Київ, 2024. 27 с.
7. Сірінюк-Долгарьова К., Бож'єва А. Українська практика журналістики рішень під час війни: тематика, інструментарій, підходи. *Communications and Communicative Technologies*. 2024. № 24. P. 153–161. URL: <https://doi.org/10.15421/292416>.
8. Відбудова. Запоріжжя. URL: <https://vidbudova.zp.ua/pro-nas/>.
9. Бабчук О. Документальне кіно як компас у складні часи: як кіноклуб у запорізькій гімназії формує свідоме покоління. URL: <https://vidbudova.zp.ua/dokumentalne-kino-ia-kompas-uskladni-chasy-ia-k-kinoklub-u-zaporizkii-himnazii-formuie-svidome-pokolinnia/>.